
LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS SAUGUMO
DEPARTAMENTAS

2015 M.
VEIKLOS ATASKAITA

Lapas specialiai paliktas tuščias

TURINYS

DIREKTORIAUS ŽODIS.....	5
I. ĮVADAS.....	7
II. VSD VEIKLOS APIBENDRINIMAS.....	8
III. GLOBALUS IR REGIONINIS STABILUMAS.....	10
IV. PRIEŠIŠKA UŽSIENIO ŽVALGYBOS IR SAUGUMO TARNYBŲ VEIKLA.....	11
V. INFORMACINIS SAUGUMAS	12
VI. RUSIJOS ĮTAKA VISUOMENINIAMS PROCESAMS.....	13
VII. TERORIZMAS IR EKSTREMIZMAS.....	15
VIII. ENERGETINIS IR EKONOMINIS SAUGUMAS.....	17
IX. VSD PERSONALAS.....	18

Lapas specialiai paliktas tuščias

DIREKTORIAUS ŽODIS

Valstybės saugumo departamento vadovu tapau beveik prieš metus. Apsispręsti imtis šių pareigų nebuvo lengva ir, komentuodamas savo žingsnį viešai, neslėpiau abejonių, tačiau pasiryžimo – taip pat. Priimti sprendimą padėjo aiškus kilusių Lietuvai grėsmių suvokimas ir noras VSD padaryti efektyvesnį ir naudingą Lietuvos Valstybei.

Ką besakytų ir kokį melą beskleistų mums nedraugiškos kaimynės – Lietuva yra visavertė tarptautinės demokratinės bendrijos dalis. Kiekvienas iš mūsų matome procesus, kurie XXI amžiuje civilizuotiems žmonėms kelia šiurpą ir nuostabą. Anoniminių karių ginklais skaldomos valstybės ir perbraižoma jų teritorija. Europos centre, Ukrainoje, valstybėje, kuri nepradėjo ir nenorėjo karo,

nepaisant paskelbtų paliaubų toliau žūsta žmonės, vidutiniškai kiekvieną dieną – po karių. O iš Pietų kyla kitos grėsmės: masinė migracija ir terorizmas. Karas, kaip kasdienybė, man, tėvui, turinčiam penkis vaikus, ir buvusiam kariui, žinančiam, kaip jis atrodo realybėje, yra visiškai nepriimtinas derinys. Tačiau teroristiniai išpuoliai Paryžiuje ir naujausios atakos Briuselyje sudrumstė eilinių piliečių kasdienybę, įtraukė Vakarų visuomenę į kovą su demokratinių laisvių ir teisių priešais jos pačios namuose. Teroristai, žudantys žmones koncertuose ir oro uostuose, kuria tariamas valstybes ir buria radikalius tikėjimo, įtvirtinamo brutalia jėga, šalininkus – fanatiškus mirtininkų sekėjus. Autoritarinės valdžios kriminaliniais būdais susidoroja su atvirai, aikštėse ir žiniasklaidoje, savo pažiūras reiškiančiais politiniais oponentais. Priešiška mums ir demokratijai nusistačiusi kaimyninė valstybė, su kuria galėtume palaikyti draugiškus santykius įvairiose srityse, dar niekada neskleidė tiek melo ir antivakarietiškos propagandos, kurioje visą demokratinį pasaulį bandoma savo piliečiams pateikti kaip priešą.

Didžiąją biografijos dalį buvau kovotojas. Nuo 1990-ųjų, t. y. beveik nuo pat pirmos Nepriklausomos Lietuvos galimybės kurti visomis prasmėmis saugią valstybę, dirbau Lietuvos gynybai. Tačiau einant į šį postą taktinę kario, vėliau – karininko, o dar vėliau vado patirtį reikėjo pritaikyti strateginei institucijai. Departamentas yra ne tik žvalgybos ir kontržvalgybos institucija, bet ir itin svarbus valstybės saugumo politikos formavimo dalyvis. Žinau nepaneigiamą taisyklę: kad vienas lauke – ne karys. Vienas iš pagrindinių mano uždavinių einant į Departamentą buvo suburti VSD kolektyvą, kad Departamentas galėtų veikti motyvuotai, kryptingai, patriotiškai protingai, o darbuotojai jaustųsi saugiai ir nuolatinis vienas kito palaikymas taptų taisykle. Kiekvieno nuomonė turi būti išklausoma ir gali būti svarbi. Žinojimas tik to, kas yra savame darbastyje, akiračio neplečia. Departamentas turi būti ganėtinai slapta, tačiau *bendraudanti* ir *bendradarbiaujanti* su kitomis institucijomis, užsienio žvalgybos tarnybomis ir politikais, atsakingais už nacionalinį saugumą, institucija. Šiame informaciniame amžiuje komunikavimas ir keitimasis informacija gali padėti gelbėti gyvybes ir net valstybių vientisumą bei suverenitetą.

Esu daugiau veiksmo, o ne žodžių žmogus, todėl manau, kad šiandien ypač svarbu atkurti efektyvią, veiksmingą, ne „popierinę“ ir ne „piarinę“ VSD veiklą. Departamentas prevenciniais veiksmais gali ir privalo užkirsti kelią grėsmių plėtojimuisi ir aktyviais veiksmais padėti mažinti valstybės pažeidimus. VSD įkurtas Situacijų centras, jis dirba 7 dienas per savaitę, 24 valandas per parą. Šis padalinys bendradarbiauja ir operatyviai keičiasi informacija su įvairiomis institucijomis. Atkurtas kovos prieš terorizmą padalinys. Padaryta ir kitų svarbių struktūrinių pakeitimų.

Esu įsitikinęs, kad Departamentas turi turėti ne tik intelektinių ir techninių pajėgumų rinkti ir analizuoti informaciją, bet ir raumenis, t. y. teisinę galią veikti. Todėl Seimo Nacionalinio saugumo ir

gynybos komitetui yra pateiktas įstatymų pakeitimo projektų paketas, kuriame numatyti nauji teisiniai instrumentai, leidžiantys imtis prevencinių veikslių prieš grėsmių nacionaliniam saugumui apraiškas.

VSD turi būti inovatyvi institucija. Kūrybinis nestandartinis mąstymas, moderniausia technika, kiek jos mums įsigyti leidžia biudžetas, turi padėti ne tik konstatuoti grėsmes, bet ir numatyti, išvelgti jas, nepaisant kartais apgaulingai ramaus meto. Institucija turi pajėgti generuoti idėjas. Ir ne tik vadovybė, bet ir kiekvienas pareigūnas, kurio nuomonė ar pasiūlymas gali būti svarus indėlis į bendrą darbą.

Departamentas privalo būti lankstus. Geopolitinė aplinka nuolat ir sparčiai keičiasi. Turime būti pasirengę naujiems iššūkiams, gebėti greitai ir efektyviai transformuotis, perorientuoti savo veiklą atsižvelgdami į šiuolaikinę dinamišką ir sunkiai prognozuojamą geopolitinę aplinką.

Valstybės saugumo departamento strateginį tikslą artimiausiems penkeriems metams apibrėžčiau taip: tapti efektyvia žvalgybos institucija, kuri prevenciniais veiksmais užkirstų kelią grėsmių plėtojimuisi ir padėtų mažinti valstybės pažeidumus. VSD turi tapti pagrindine valstybės institucija, teikiančia pasiūlymus, kaip būtų galima mažinti ar neutralizuoti prieš Lietuvą nukreiptas hibridines grėsmes, kuri imtųsi ir aktyvių grėsmių neutralizavimo veikslių. Pastaruoju metu dažnai pasigirsta sąžiningų, dorų, bet, deja, naivių nuomonių, kad Lietuvos viešojoje erdvėje pernelyg daug kalbama apie grėsmes, militarizavimąsi ir gynybą. Manau, kad pasirengimas pirmiausia nebijoti pažinti, o prireikus gebėti atremti visokio pobūdžio grėsmes – propagandines, karines, kibernetines – kiekvieno piliečio pareiga. Kaip rodo mūsų istorija, viso to reikia, kad ateities Lietuvos kartos neturėtų pagrindo teigti, kad laiku neįžvelgėme realios grėsmės, nenumatėme pasekmių, buvome bailiai ir prisitaikėliai. Juolab kad šiuolaikinės grėsmės prarado aiškius atpažinimo ženklus. Mūsų Lietuvos visuomenė turi būti atspari priešišakai propagandai ir smegenų plovimui, gebėti atpažinti ir žinoti, kaip veikti krizinėse situacijose. Tai pasiekti ir yra viena iš pagrindinių VSD užduočių.

VSD veiklos ataskaitoje pateikiami nepilnų mano vadovaujamos institucijos metų veiklos darbai. Ataskaita nėra ir neturi būti VSD viešųjų ryšių dalis. Tai faktais paremtas dokumentas apie Departamento 2015-ųjų metų veiklą, kiek pateikti ją leidžia institucijos neviešumo principas.

Su pagarba

Valstybės saugumo departamento direktorius
Darius Jauniškis

I. ĮVADAS

Šia Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento (toliau – VSD, Departamentas) 2015 m. veiklos ataskaita siekiama informuoti visuomenę apie Departamento veiklą, kurią VSD vykde vadovaudamasis Valstybės gynimo tarybos (toliau – VGT) patvirtintais žvalgybos informacijos poreikiais.

Pirmiausia ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija apie VSD veiklos organizavimą – 2015 m. įvykusią struktūros ir veiklos peržiūrą, teismų sankcionuotus VSD vykdytus žvalgybos tyrimus, Departamento parengtą žvalgybos informaciją bei išvadas valstybės institucijoms.

Kituose skyriuose pristatoma Departamento veikla pagal VGT žvalgybos informacijos poreikius. 2015 m. VSD rinko Lietuvos nacionaliniam saugumui ir interesams aktualią žvalgybos informaciją apie:

- globalaus ir regioninio saugumo situaciją;
- priešišką užsienio valstybių žvalgybos ir saugumo tarnybų veiklą;
- iššūkius informacinio saugumo srityje;
- Rusijos įtaką visuomeniniams procesams Lietuvoje;
- terorizmo ir ekstremizmo grėsmę;
- grėsmes energetiniam ir ekonominiam saugumui.

Kiekviename skyriuje informuojama, kaip Departamentas vykde žvalgybą ir kontržvalgybą, bendradarbiavo su kitomis valstybės institucijomis bei užsienio partneriais prognozuojant, nustatant bei šalinant grėsmes, pavojus ir rizikos veiksnius Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui bei interesams.

Paskutinėje ataskaitos dalyje pateikiama informacija apie žvalgybos institucijoje tarnaujančius pareigūnus ir personalo politiką.

Būtina atkreipti dėmesį, kad šioje ataskaitoje pateikiama tik ta informacija, kurios atskleidimas nepakenks vykdomiems tyrimams ar Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams.

II. VSD VEIKLOS APIBENDRINIMAS

Departamentas stiprino prevencinę veiklą. 2015 m. antroje pusėje buvo peržiūrėta ir pradėta keisti VSD struktūra, žvalgybos bei kontržvalgybos veiklos organizavimas.

Pagrindinis Departamento reformos tikslas – operatyviai reaguoti ir prevenciniais veiksmais užkirsti kelią grėsmių plėtojimuisi, gebėti greitai ir efektyviai perorientuoti žvalgybą ir kontržvalgybą atsižvelgiant į besikeičiančią geopolitinę aplinką. Atsižvelgiant į naujas ir kompleksiškas šiuolaikines grėsmes buvo adaptuota Departamento struktūra, sustiprinta kovos prieš terorizmą funkcija.

Departamentas teikė pasiūlymus ir konsultavosi su valstybės institucijoms dėl papildomų įgaliojimų, kurie sudarytų teises galimybes ne tik rinkti informaciją apie grėsmes, bet ir jas neutralizuoti. Pavyzdžiui, Žvalgybos įstatyme numatyti prevencines priemones, padėsiančias žvalgybos institucijoms efektyviau šalinti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams.

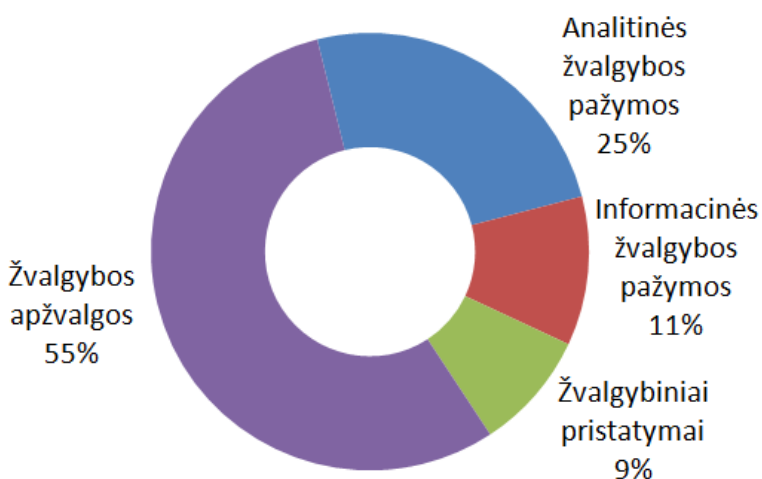
Departamentas savo veikloje vadovavosi teisės viršenybės principu. Žvalgybos ir kontržvalgybos veiklą Departamentas vykdė pagal Valstybės gynimo tarybos patvirtintus Žvalgybos informacijos poreikius.

Atlikdamas žvalgybos tyrimus ir rinkdamas nacionalinio saugumo interesams reikšmingą žvalgybos informaciją užsienyje Departamentas taikė žmogiškosios žvalgybos (HUMINT) ir kitus žvalgybos informacijos rinkimo metodus, kuriuos yra nustačiusi Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Departamento tyrimai, skirti grėsmėms nacionaliniam saugumui nustatyti, Lietuvoje buvo atliekami gavus teismo sankcijas. Vykdydamas žvalgybos ir kontržvalgybos veiklą VSD 2015 m. **atliko teismo sankcionuotus veiksmus 1 953 asmenų atžvilgiu**, dažniausia buvo fiksuojama jų elektroninių ryšių tinklais perduodama informacija. Iš šių asmenų 1 017 yra Lietuvos Respublikos piliečiai, palyginti su ankstesniais metais, jų neįžymiai sumažėjo. Išaugo teismo sankcionuotų veiksmų ne Lietuvos Respublikos piliečių atžvilgiu – 904, juridinių asmenų atžvilgiu – 32 (2014 m. atitinkamai 816 ir 26).

VSD teikė aktualią žvalgybos informaciją sprendimų priėmėjams. 2015 m. pusę VSD parengtų žvalgybos pažymų sudarė kasdien rengiamos saugumo aplinkos stebėjimui skirtos žvalgybos apžvalgos, ketvirtadalį – nacionalinio saugumo procesų vertinimus pateikiančios analitinės pažymos, dešimtadalį – aktualią informaciją pateikiančios informacinės žvalgybos pažymos (žr. 1 pav.).

1 pav. 2015 m. VSD teikta žvalgybinė informacija

2015 m. didėjo Rusijos užsienio politikos agresyvumas, situacija regione išliko sudėtinga, Maskva siekė po agresijos Ukrainoje įvestų sankcijų atšaukimo, todėl VSD daugiausia analitinių žvalgybos pažymų parengė apie iššūkius regioniniam ir globaliam saugumui.

2015 m. VSD, skirtingai negu ankstesniais metais, daugiau dėmesio skyrė žvalgybiniais pristatymams, jie buvo teikiami Lietuvos Respublikos Prezidentės, Ministro pirmininko

atstovams, Seimo NSGK nariams, Užsienio reikalų ministerijos darbuotojams ir visuomenei. Pristatymai, kai žvalgybinė informacija ir analizė pateikiami žodžiu, buvo itin naudingi – tokiu būdu galima operatyviai teikti aktualiausią informaciją. Daugiausia pristatymų buvo skirta informacinio saugumo, ekstremizmo ir terorizmo problemoms.

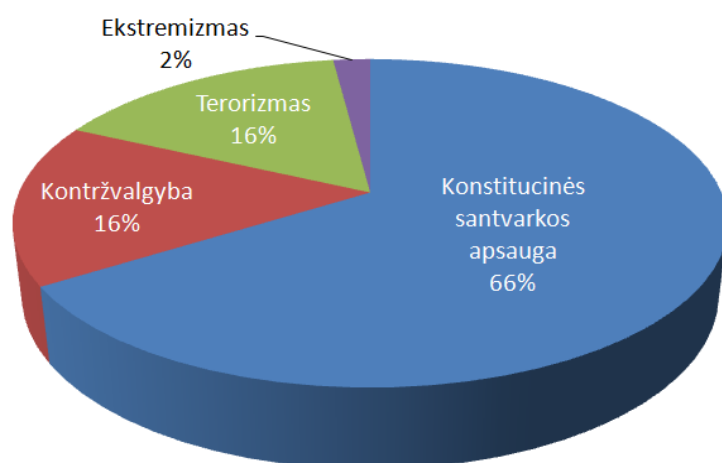
Departamentas išliko svarbus Lietuvos institucijų partneris užtikrinant Lietuvos nacionalinį saugumą ir interesus. 2015 m. Departamentas perdavė daugiau negu 200 pranešimų Policijos departamentui ir Generalinei prokuratūrai, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Migracijos departamentui, Antrajam operatyvinių tarnybų departamentui ir kitoms institucijoms. VSD perduoda teisės saugos ir kitoms valstybės institucijoms žvalgybos tyrimų metu surinktą informaciją apie galimas grėsmes ar veikas, kurios nepatenka į žvalgybos institucijos kompetenciją.

2015 m. VSD suteikė 26 510 išvadų ir konsultacijų dėl grėsmių nacionaliniam saugumui. Daugiausia konsultuota dėl užsienio piliečių migracijos – pateikta 18 392 išvados. Iš jų – 679 išvados buvo neigiamos (rekomenduota neleisti jiems atvykti į Lietuvos Respubliką ar neišduoti leidimo gyventi Lietuvoje) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. VSD atlikti asmenų patikrinimai

VSD teikiamų išvadų pagrindas	VSD išvados	Iš jų – neigiamos
Užsieniečių migracija	18 392	679
Valstybės tarnautojų reputacija ar asmens patikimumas	4 495	19
Pilietybės suteikimas	2 211	17
Investicijų patikimumas	939	4
Apdovanojami asmenys	202	1
Diplomatinio personalo ir asmenų akreditacijos	96	0
Kiti klausimai	175	1
Iš viso:	26 510	721

2 pav. VSD tyrimai, pagal kuriuos asmenims uždrausta atvykti į Lietuvą

2015 m. VSD siūlymu į Užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, sąrašą (toliau – PNG sąrašas) buvo įtraukta tris kartus daugiau asmenų nei ankstesniais metais. Nustatyta, kad šie asmenys gali būti susiję su priešiška užsienio valstybių žvalgybos tarnybų veikla, teroristinėmis ar ekstremistinėmis grupuotėmis, užsiimti kita, konstitucinei santvarkai pavojų keliančia, veikla (žr. 2 pav.).

III. GLOBALUS IR REGIONINIS STABILUMAS

Tebesitęsiantis konfliktas Rytų Ukrainoje, kuriame Rusija aktyviai taiko hibridinio karo metodus, ne tik išliko vienas iš svarbiausių veiksnių, destabilizuojančių regioną, bet ir darė įtaką Lietuvos nacionaliniam saugumui.

VSD analizavo ir prognozavo grėsmes, pavojus ir rizikos veiksnius, kylančius regioniniam saugumui. 2015 m. Departamentas daugiausia analitinių žvalgybos pažymų parengė kaip tik apie iššūkius regioniniam ir globaliam saugumui.

Kylant naujiems iššūkiams svarbus žvalgybos ir visuomenės bendradarbiavimas. VSD efektyviam darbui yra itin svarbi aktyvių ir sąmoningų Lietuvos piliečių parama. Departamentas dėkingas visiems patriotiškai nusiteikusiems piliečiams pranešantiems apie antikonstitucinius ir antivalstybinius veiksmus, priešišku jėgų ardomąją veiklą mūsų šalyje.

E. Akopovas (centre), VICE News nuotrauka

Įvertinęs surinktą informaciją, VSD kreipėsi į Migracijos departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos ir pasiūlė panaikinti E. Akopovo leidimą laikinai gyventi Lietuvoje bei paskelbti jį nepageidaujamu asmeniu. Apie E. Akopovo įtraukimą į Užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, sąrašą ir išvykimą iš Lietuvos pranešė Lietuvos žiniasklaida.

Kovoje su hibridinėmis grėsmėmis **jėgas suvienyti turi nacionalinį saugumą karinėje ir civilinėje srityje užtikrinančios institucijos.** 2015 m. gegužę Departamento atstovai dalyvavo Lietuvos kariuomenės Jungtinio štabo kartu su Vidaus reikalų ministerija suorganizuotuose Lietuvos kariuomenės Greitojo reagavimo pajėgų ir remiančiųjų vienetų pratybose „Žaibo kirtis 2015“. Pratybose buvo modeliuojama kova su įvairaus pobūdžio, tarp jų teroristinių išpuolių, hibridinio karo, grėsmėmis.

VSD, stiprindamas prevencinę kovos su hibridinėmis grėsmėmis veiklą, parengė pasiūlymus papildyti Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą ir nustatyti apribojimus asmenims, galintiems kelti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, įsigyti ir turėti ginklų, jų šaudmenų arba verstis ūkine komercine veikla, susijusia su ginklais ir šaudmenimis.

Siekiant išsamiau identifikuoti kylančias hibridines grėsmes 2015 m. aktyviau **keistasi informacija ir patirtimi tarp NATO ir ES valstybių.** Bendradarbiaudamas su užsienio partneriais VSD teikė analitinę informaciją apie Lietuvos ir Europos saugumui įtakos galinčius turėti procesus regione.

Dar 2014 m. pabaigoje į VSD kreipėsi Lietuvos Respublikos pilietis ir pranešė, kad vienos Vilniuje įsikūrusios individualios įmonės vadovas Eduardas Akopovas internete rastoje nuotraukoje yra užfiksuotas dėvintis Rusijos separatistų Ukrainoje karinę uniformą. Žvalgybos pareigūnai patikrino pateiktą informaciją ir nustatė, kad Lietuvos pilietę vedęs ir čia gyventi leidimą turėjęs Ukrainos pilietis E. Akopovas kovojo separatistų pusėje Rytų Ukrainoje. Jis buvo vienas „Donecko Liaudies Respublikos“ karinės grupuotės „Rytų frontas“ vadų, apmokė surinktus kovotojus, dalyvavo užgrobiančiam Donecko miesto savivaldybės administracinį pastatą.

IV. PRIEŠIŠKA UŽSIENIO ŽVALGYBOS IR SAUGUMO TARNYBŲ VEIKLA

Agresyvi Rusijos užsienio politika sąlygojo ir aktyvią šios šalies žvalgybos bei saugumo tarnybų veiklą. 2015 m. VSD didžiausius pajėgumus skyrė nustatyti Rusijos ir Baltarusijos žvalgybos tarnybų įtakai Lietuvos politiniams, visuomeniniams, ekonominiams procesams, taip pat grėsmėms, kylančioms informacinio saugumo srityje.

2015 m. pavasarį VSD vykdant ilgalaikę žvalgybos operaciją, Lietuvoje buvo sulaikytas Rusijos pilietis N. F. – etatinis Rusijos saugumo tarnybos FSB darbuotojas. Generalinė prokuratūra sulaikyto piliečio atžvilgiu pradėjo ikiteisminį tyrimą dėl šnipinėjimo.

Tai yra pirmas atvejis Lietuvoje, kai dėl šnipinėjimo buvo sulaikytas kadrinis Rusijos saugumo tarnybos darbuotojas.

Svarbi priešišku žvalgybos tarnybų keliamų grėsmių prevencijos dalis yra įslaptintos informacijos apsaugos kontrolė ir su įslaptinta informacija dirbančių asmenų švietimas.

2015 m. vykdydamas įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimų kontrolę Departamentas atliko per 7000 patikrinimų (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Įslaptintos informacijos apsaugos statistinė ataskaita

Nr.	Priemonės pavadinimas	Iš viso	Iš jų rekomenduota	
			suteikti	nesuteikti
1.	Patikrinta asmenų dėl darbo su įslaptinta informacija	6873	6863	10
2.	Patikrinta įmonių dėl įslaptintų sandorių sudarymo	60	59	1
3.	Patikrinta patalpų dėl nacionalinės ar ES, NATO, užsienio valstybių Lietuvai perduotos įslaptintos informacijos laikymo	102	93	9

2015 m. VSD surengė mokymus įslaptintos informacijos apsaugos klausimais Vyriausybės kanceliarijos, Lietuvos banko darbuotojams, Lietuvos apygardų teismų teisėjams ir darbuotojams, Savivaldybių administracijų darbuotojams, Klaipėdos, Kauno, Panevėžio, Šiaulių apygardų prokuratūrų darbuotojams. Mokymų metu atsakyti iškilę klausimai, susiję su įslaptintos informacijos apsauga.

Lyginant su 2014 m., praėjusiais metais VSD seminaruose apie užsienio valstybių žvalgybos tarnybų keliamų grėsmių atpažinimą **apmokė 3 kartus daugiau asmenų**. Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės institucijose dirbantys pareigūnai ir tarnautojai taip pat aktyviau ėmė domėtis užsienio valstybių ŽST veikla, jų keliamomis grėsmėmis.

Priešiškų žvalgybos tarnybų veiklos keliamų grėsmių prevencija turi būti vykdoma ir **teisėkūros priemonėmis**. VSD parengė pasiūlymus, kaip keisti ir papildyti Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutą. Siekiama nustatyti draudimą priimti į vidaus tarnybą asmenį, kai turima duomenų, sudarančių pagrindą manyti, kad šio asmens tarnyba vidaus tarnybos sistemoje būtų nesuderinama su Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesais.

V. INFORMACINIS SAUGUMAS

Šalinant informacines grėsmes, VSD siekė identifikuoti priešiškos informacinės politikos formuotojus ir vykdytojus, nustatyti ir analizuoti šalies ir užsienio viešojoje erdvėje skleidžiamos ideologinės propagandos turinį, prognozuoti ir pagal kompetenciją teikti rekomendacijas Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms.

Atkreiptinas dėmesys, kad Rusijos propagandos sistema yra hibridinio pobūdžio. Ji grindžiama ne tik agitacija ir tendencingos informacijos sklaida, bet ir politinėmis technologijomis, įvykių organizavimu ar inscenizavimu. Rusijos propagandistų keliamos provokacijos Lietuvoje dažnai kelia tokią pat grėsmę kaip ir skleidžiama dezinformacija. Todėl dažniausiai teisėti prevenciniai veiksmai prieš priešiškos informacijos sklaidą mūsų šalyje Rusijos propagandos yra nušviečiami kaip demokratinių laisvių pažeidimai ir rusofobijos apraiškos. Tokiu būdu politines tarpvalstybines įtampas sąmoningai bandoma paversti kultūriniais konfliktais. Pavyzdžiui, 2015 m. rugpjūčio pabaigoje Rusijos žiniasklaidos pasipiktinimą ir kaltinimus priešišku rusų tautai sukėlė tai, kad iš Lietuvos buvo priversta išvykti penkerių metų laikotarpiui į PNG sąrašą įtraukta portalo „Komsomolskaja pravda“ žurnalistė, propagandinio klubo „Format-A3“ vadovė Galina Sapožnikova. Apie šios žurnalistės ir jos vadovaujamo klubo veiklą Lietuvoje VSD informavo 2014-ųjų veiklos ataskaitoje.

2015 m. Rusijos valstybinė naujienų agentūra „Rossija segodnia“ ir toliau bandė Baltijos valstybėse įgyvendinti 30 valstybių apimančią tarptautinę informacinę (internetu portalai, televizija, radijo stotys) projektą „Sputnik“. Gegužę Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje lankėsi „Sputnik“ darbuotojai, kurie siekė užmegzti „Sputnik“ projekto įgyvendinimui reikiamas pažintis, bendravo su reziduojančiais Rusijos ambasadų darbuotojais, tėvynainių organizacijų atstovais, vietiniais žurnalistais. VSD viešai paragino žurnalistų bendriją, visuomenę ir kiekvieną pilietį neįsitraukti į neskaidrius sandorius ir kritiškai vertinti pasiūlymus bendradarbiauti, o apie tokius pasiūlymus informuoti Lietuvos žvalgybą.

Efektyviai užtikrinant informacinį saugumą yra būtinas daugelio valstybės institucijų bendradarbiavimas, veiksmų koordinavimas, keitimasis informacija, todėl 2015 m. VSD atstovai dalyvavo **darbo grupėse ir tarpžinybiniuose pasitarimuose**, kuriuose nagrinėtos su informaciniu saugumu susijusios problemos. VSD valstybės institucijoms teikė rekomendacijas dėl grėsmių informaciniam saugumui šalinimo, siūlė įtraukti asmenis į PNG sąrašą.

Norint neutralizuoti informacines grėsmes itin svarbu **kelti visuomenės sąmoningumą ir didinti piliečių atsparumą ideologinėms manipuliacijoms**. Žvalgybos pareigūnai praėjusiais metais viešame renginyje, vykusiam Šiaulių miesto bibliotekoje, visuomenės atstovus supažindino su prieš Lietuvą vykdomu informaciniu karu. 2015 m. pradžioje VSD **viešai išpėjo** apie tai, kad užsienio valstybių atstovai, nebūtinai Rusijos, gali siūlyti Lietuvos žiniasklaidos priemonėms bendradarbiauti platinant Rusijai palankią informaciją. Atkreiptas dėmesys, kad Lietuvai priešišką informacinį foną siekiama formuoti ir regioninėje Lietuvos žiniasklaidoje.

Pilietiškumo ir sąmoningumo pavyzdį parodė „Tauragės kurjerio“ atstovai. VSD buvo pateikta informacija apie įtartinus siūlymus už pinigus laikraštyje spausdinti ne reklaminius, bet parengtus tam tikros tematikos straipsnius. VSD pradėjo tyrimą siekdamas surinkti daugiau informacijos apie potencialius užsakovus, tačiau jie, vengdami viešumo, daugiau į laikraščio redakciją nebesikreipė. Informacija apie įtartinus siūlymus vėliau buvo paskelbta laikraščio publikacijoje.

Stiprinant valstybės informacinį saugumą Departamentas parengė Baudžiamojo kodekso pataisas, kuriomis siekiama kriminalizuoti dezinformaciją. Dezinformacija laikytina veika, kai viešai skleidžiama melaginga informacija, siekiant pakenkti Lietuvos Respublikos nacionaliniams interesams ar destabilizuoti padėtį valstybėje.

VI. RUSIJOS ĮTAKA VISUOMENINIAMS PROCESAMS

2015 m. Rusija buvo suinteresuota kurstyti nestabilumą Vidurio ir Rytų Europos regiono valstybėse. Karinis konfliktas Ukrainoje atskleidė, kad Rusija provokuodama ir eskaluodama separatizmą kaimyninėse valstybėse, gali panaudoti prorusiškas organizacijas ir sukarintas grupuotes: baikerius, istorinės rekonstrukcijos sambūrius, sukarintas kazokų ir stačiatikių organizacijas, sportinio simulatoriaus – šratasvydžio (angl. *airsoft*) klubus, kraštutinių politinių pažiūrų visuomenės grupes.

Pastaraisiais metais Departamentas, skelbdamas viešas ataskaitas ir spaudos pranešimus, siekė ugdyti piliečių gebėjimą kritiškai vertinti viešojoje erdvėje vykstančius įvykius ir procesus.

2014 m. veiklos ataskaitoje VSD paskelbė apie tam tikrų šratasvydžio klubų ir jų narių keliamą riziką nacionaliniam saugumui. Atkreipus į tai visuomenės dėmesį, padidėjo ne tik jos, bet ir atskirų šratasvydžio klubų sąmoningumas ir budrumas atsirenkant komandų narius ir šio karinio žaidimo „priešus“. 2015 m. Lietuvos šratasvydžio bendruomenė viešai paskelbė, kad visi viešai paramą Rusijos agresijai Ukrainoje demonstruojantys ir rusišką šovinizmą propaguojantys asmenys bus šalinami iš bendruomenės. Rusijos politiką remiančių šratasvydžio komandų nariams buvo užkirsta galimybė naudotis valstybiniais poligonais ir šaudyklomis.

Kraštutinių politinių pažiūrų asmenų organizuojamos protesto akcijos dažniausiai yra demokratinio proceso dalis ir politinės saviraiškos forma. Galima tik džiaugtis, kai pilietiškai aktyvi ir išprususi visuomenė yra pajėgi suprasti tikrąją tokių veiksmų reikšmę. 2015 m. kraštutinių politinių pažiūrų asmenys organizavo kelias protesto akcijas prieš Lietuvos narystę NATO ir už Rusijos užsienio politiką. Tuo pačiu metu protesto akcijų rengimo vietose aktyvūs ir sąmoningi piliečiai surengė alternatyvius renginius, kuriuose išreiškė paramą Lietuvos nacionaliniams interesams.

2015 m. vasarį prie JAV ambasados Vilniuje Socialistinio liaudies fronto (toliau – SLF), judėjimo „Būkime vieningi“, Rusijos tėvynainių fondo finansuojamo „Nepriklausomo žmogaus teisių centro“, „tautinių socialistų“ judėjimo atstovai ir kiti asmenys protestavo prieš NATO ir JAV vykdomą politiką. Tuo pačiu metu prie JAV ambasados susirinko aktyvių piliečių grupė ir išreiškė palaikymą JAV ir NATO, kritikavo Rusijos vykdomą politiką.

2015 m. lapkričio mėnesį šalia prie Rusijos generalinio konsulato Klaipėdoje organizuotos Rusijos politikos Sirijoje palaikymo akcijos dalyvių susirinko patriotiškai nusiteikę asmenys su Lietuvos, Ukrainos vėliavomis bei plakatais „Šalin rankas nuo NATO“ ir „Mes už NATO“. Po kelių dienų prie Turkijos ambasados Vilniuje SLF ir „Mūsų gretos“ nariai protestavo prieš Turkijos valdžią dėl Rusijos karinio lėktuvo numušimo. Aktyvūs piliečiai taip pat surengė akciją, kurios metu kritikavo Rusijos vykdomą politiką Sirijoje ir Turkijoje.

Piketas ir atsakomoji piliečių akcija prie Turkijos ambasados

VII. TERORIZMAS IR EKSTREMIZMAS

2015 m. teroro aktus Europoje vykdė ir didžiausią terorizmo grėsmę kėlė islamistinės teroristinės organizacijos „Daesh“ (dar vadinama „Islamo valstybė“) pusėje kariavę ir į kilmės valstybes grįžę Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių piliečiai arba „Daesh“ inspiruoti asmenys. Terorizmo grėsmę taip pat didino islamistinių teroristinių organizacijų skleidžiama propaganda, ypač raginanti vykdyti pavienių asmenų teroristinius išpuolius. Atsižvelgiant į terorizmo grėsmę Europoje **VSD iniciatyva** 2015 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė **pakėlė teroro akto grėsmės lygį nuo žemiausio iki žemo.**

VSD aktyviai bendradarbiavo su Europos valstybių žvalgybos tarnybomis kovoje prieš terorizmą – keitėsi informacija apie galimus ir įtariamus teroro aktų vykdytojus bei analitine informacija.

2015 m. Europos valstybių žvalgybos tarnybos užkirto kelią daugiau nei 10 teroro aktų, planuotų pagal 2015 m. lapkričio 13 d. teroro išpuolių Paryžiuje scenarijų.

Siekiant sustiprinti VSD kovos prieš terorizmą funkciją buvo atkurtas kovos prieš terorizmą padalinys, Departamente taip pat įsteigta nuolatinė VSD žvalgybos pareigūnų grupė, koordinuojanti visų VSD padalinių veiklą kovos prieš terorizmą srityje.

VSD ėmėsi lyderio vaidmens terorizmo prevencijos srityje. VSD vykdė įstatymu numatytą pareigą koordinuoti valstybės institucijų veiklą kovojant prieš terorizmą ne tik keisdamasis aktualiausia informacija su atsakingomis valstybės institucijomis, bet ir organizuodamas pasitarimus terorizmo prevencijos klausimais. Pasitarimuose buvo derinami atsakingų institucijų veiksmai reaguojant į terorizmo grėsmę, tariamasi dėl konkrečių terorizmo prevenciją stiprinančių priemonių. Viena iš jų yra – nacionalinė Keleivių duomenų įrašo (PNR) sistema, numatyta sukurti pagal Transporto veiklos pagrindų įstatymo pakeitimo projektą, kuri leistų realiu laiku, pagal iš anksto nustatytus kriterijus ar turimą informaciją, identifikuoti teroristus ar su jais susijusius asmenis, kurie ketina oro keliais atvykti į Lietuvos Respublikos teritoriją. Pažymėtina, kad šiuo metu dėl Šengeno erdvės teisinio reglamentavimo teisėsaugos ir žvalgybos institucijos neturi galimybių užtikrinti į šalį atvykstančių užsieniečių, o taip pat iš trečiųjų šalių į ES erdvę grįžtančių ES piliečių stebėsenos. Nacionalinė PNR sistema taip pat galėtų būti panaudota kovojant su nelegalia migracija.

2015 m. VSD taip pat aktyviai bendradarbiavo su Lietuvos institucijomis:

- pradėta bendradarbiauti su Lietuvos kariuomene;
- kartu su Lietuvos kriminalinės policijos biuru pradėtas derinti operacinio lygmens bendradarbiavimo ir informacijos keitimosi mechanizmas, kuris, esant poreikiui, bus panaudotas vykdyti VSD bendradarbiavimą kovos prieš terorizmą klausimais ir su kitais kriminalinės žvalgybos subjektais;
- VSD nuolat teikė sprendimus priimančioms valstybėms institucijoms, Policijos departamentui, Vadovybės apsaugos departamentui ir kitoms atsakingoms institucijoms informaciją apie terorizmo grėsmes ir tam tikrų Lietuvos visuomenės grupių radikalizavimo tendencijas.
- Migracijos departamentui ir Užsienio reikalų ministerijai teiktos išvados dėl užsieniečių, prašančių vizų atvykti į Lietuvos Respubliką arba leidimų gyventi šalyje, galimai keliamos grėsmės nacionaliniam saugumui;
- VSD aktyviai įsitraukė į prieglobsčio prašytojų perkėlimo iš Graikijos ir Italijos procesą. VSD atstovai, kartu su kitų institucijų atstovais vyko į prieglobsčio prašytojų centrus šiose šalyse, dalyvavo susitikimuose su į Lietuvos Respubliką ketinamais perkelti prieglobsčio prašytojais. Pagal VSD rekomendacijas buvo parengti į Lietuvos Respubliką iš Graikijos perkeliama prieglobsčio prašytojų atrinkimo kriterijai.

VSD, siekdamas užkirsti kelią terorizmo sklaidai ir galimam piliečių įsitraukimui į teroristinių organizacijų veiklą, parengė Baudžiamojo kodekso ir Pilietybės įstatymo pakeitimo projektus. Baudžiamojo kodekso pakeitimo projektas numato kriminalizuoti neteisėtą dalyvavimą ar skatinimą dalyvauti ginkluotame konflikte. Pilietybės įstatymo pakeitimo projekte siūloma įtvirtinti pilietybės netekimo pagrindą tais atvejais, kai asmuo savo noru, pažeisdamas Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus bei tarptautinės humanitarinės teisės normas, dalyvavo ar dalyvauja ginkluotame konflikte.

VIII. ENERGETINIS IR EKONOMINIS SAUGUMAS

Stiprinant Lietuvos energetinį saugumą 2015 m. daugiausia VSD tyrimų buvo skirta nustatyti grėsmėms, kylančioms Lietuvos apsirūpinimui energetiniais ištekliais. Atkreiptinas dėmesys, kad nepaisant pasitraukimo iš Lietuvos dujų kompanijų valdymo „Gazprom“ siekė kompromituoti suskystintų gamtinių dujų terminalą kaip patrauklią alternatyvą rusiškoms dujoms, bandė daryti spaudimą kai kuriems stambiems Lietuvos dujų vartotojams, rinko informaciją apie koncerną dominančius objektus.

VSD teikė informaciją sprendimų priėmėjams apie Lietuvai nepalankius procesus regiono energetikos sektoriuje, susijusius su Lietuvos užsienio politikos interesais: Rusijos kompanijų investicijas į ES šalių energetiką, galinčias didinti Rusijos įtaką ne tik tam tikrų šalių ar ES energetikos politikai, bet ir bendrai pozicijai Rusijos atžvilgiu apskritai.

Ekonominėje srityje svarbiausi VSD tyrimai buvo skirti išsiaiškinti Lietuvos interesams nepalankias investicijas strateginiuose ūkio sektoriuose ir Lietuvai nepalankią užsienio subjektų įtaką transporto srityje.

2015 m. Potencialių dalyvių atitikties nacionalinio saugumo interesams įvertinimo komisija (toliau – Komisija) svarstė UAB „FL Technics“ plėtros Tarptautinio Vilniaus oro uosto teritorijoje klausimą. VSD, vykdydamas Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių įstatymo nuostatas, pateikė savo surinktą informaciją Komisijai. Komisija nusprendė, kad numatoma investicija neatitinka nacionalinio saugumo interesų.

2015 m. Departamentas, vykdydamas Lietuvos Respublikos įstatymus (Draudimo, Banko, Strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių ir įrenginių, Strateginių prekių kontrolės ir kitus įstatymus), valstybės institucijoms pateikė daugiau nei 900 išvadų, iš jų – 4 neigiamas apie investuojančių asmenų patikimumą, jų turto kilmę ir ryšius.

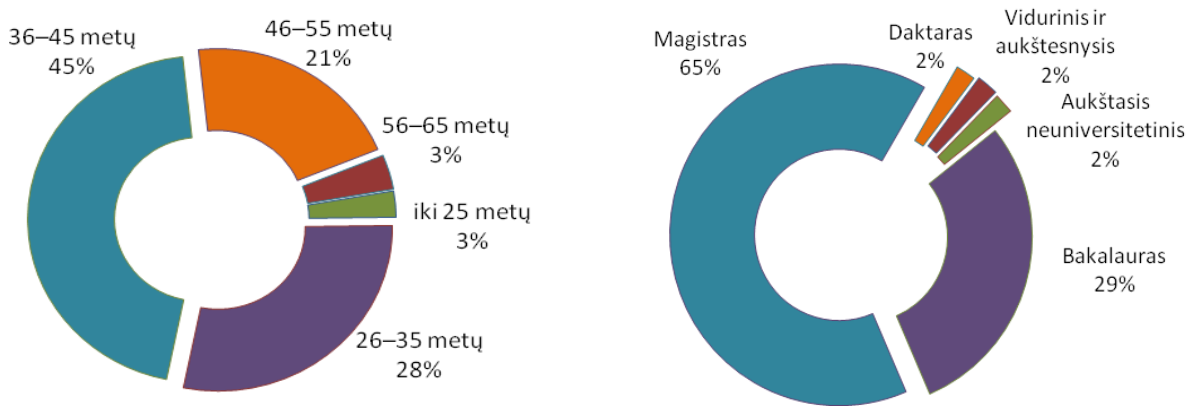
VSD taip pat informavo sprendimų priėmėjus apie rizikos veiksnius ir teikė rekomendacijas, kaip apsaugoti Lietuvos interesus Rusijai ne tik ribojant prekių importą iš Lietuvos, bet ir bandant įtraukti Lietuvos verslininkus į korupcines schemas ir taip didinti jų pažeidžiamumą.

IX. VSD PERSONALAS

Departamente siekiama suburti ir išlaikyti patikimus, profesionalius, nuolat tobulėjančius ir motyvuotus žvalgybos pareigūnus, nuosekliai siekiančius bendrų žvalgybos tarnybai keliamų tikslų. Personalo politika nukreipta į patikimų ir motyvuotų kandidatų tarnauti VSD atranką, pareigūnų išlaikymą, nuolatinį mokymą ir jų kvalifikacijos tobulinimą.

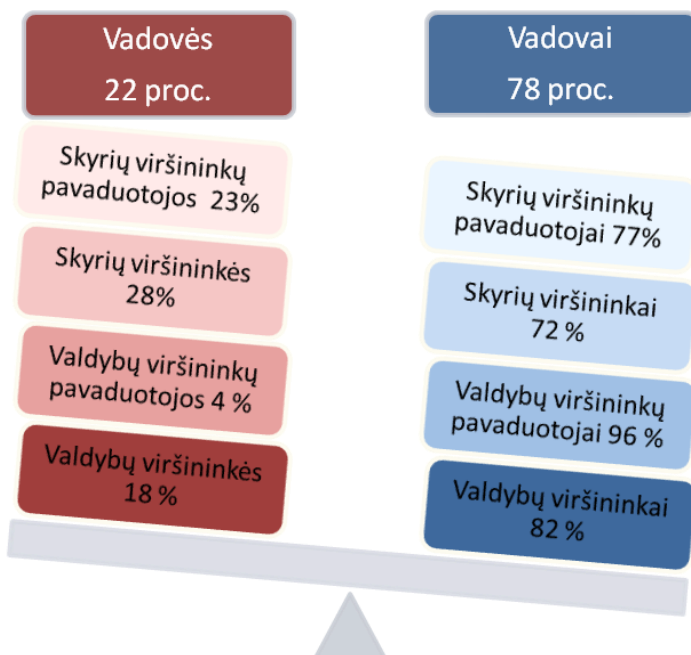
Beveik pusė VSD žvalgybos pareigūnų (45 proc.) yra 36–45 metų (žr. 3 pav.). Žvalgybos pareigūnų, vyresnių nei 40 metų, dalis Departamente išaugo nuo 35 proc. 2011 m. iki 50 proc. 2015 metais. Tai dažniausiai didelę patirtį žvalgybos tarnyboje turintys pareigūnai.

3 pav. Žvalgybos pareigūnų amžius ir išsilavinimas

Šiuo metu didžioji dalis Departamente dirbančių pareigūnų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą – 29 proc. bakalauro, 65 proc. magistro ir 2 proc. daktaro laipsnį (žr. 3 pav.).

4 pav. Žvalgybos pareigūnai/-ės

Formuojant VSD personalą susiduriama su objektyvia problema – darbo rinkoje rasti specialiai tarnybai žvalgybos institucijoje parengtų specialistų neįmanoma. Potencialiems kandidatams keliami aukšti profesiniai ir asmeniniai reikalavimai lemia tai, kad iš 20-ies patikrintų kandidatų į tarnybą gali būti pakviesti tik 2–3 nauji pareigūnai, o parengti aukštos kvalifikacijos žvalgybos specialistą gali prireikti 5 ir daugiau metų.

Departamente tarnaujančių moterų ir vyrų santykis – atitinkamai 33 ir 67 proc. – per paskutinius keletą metų nežymiai pasikeitė – nuo 2011 m. žvalgybos pareigūnių padaugėjo 2 procentais. Moterų dalis tarp vadovaujančias pareigas užimančių žvalgybos pareigūnų buvo 22 proc., daugiausia, t. y. 28

proc., tarp skyriaus viršininkės pareigas turinčių žvalgybos pareigūnių (žr. 4 pav.).

Vykdamas vidaus kontrolę, 2015 m. buvo atlikti 127 tyrimai poligrafu, iš jų: 100 VSD žvalgybos pareigūnų ar darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį, sprendžiant klausimą dėl leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija išdavimo; 18 asmenų, pretenduojančių dirbti VSD; 8 asmenims, vykdamas vidaus tyrimus ir siekiant išsiaiškinti tarnybinius nusižengimus, drausmės pažeidimus; 1 asmeniui, vykdamas kontržvalgybinį tyrimą.
